

COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME
EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS

СОВЕТ НА ЕВРОПА

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЧОВЕКОВИ ПРАВА

ПЕТТИ ОДДЕЛ

ДИКА ПРОТИВ РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

(жалба бр. 13270/02)

ПРЕСУДА

СТРАЗБУР

31 мај 2007

Оваа пресуда ќе стане конечна во согласност со условите предвидени во член 44 став 2 од Конвенцијата. Истата може да биде предмет на редакциски измени.

Напомена: Македонскиот превод на текстот на одлуката на Европскиот суд за човекови права е исклучиво информативен и од него не произлегуваат никакви права и/или обврски. Единствено официјалниот текст на одлуката на Европскиот суд за човекови права на англиски и/или француски јазик, објавена од страна на Судот е автентичен и се смета за оригинал. Не е дозволено објавување на овој превод на било каков начин без претходна дозвола од страна на Министерството за правда на Република Македонија, освен во случај доколку се користи за информирање.

Во случајот **Дика против Република Македонија**,

Европскиот суд за човекови права (Петти оддел), заседавајќи во совет во состав:

г-дин P. Lorenzen, *претседател*
г-ѓа S. Botoucharova,
г-дин K. Jungwiert,
г-дин V. Butkevych,
г-ѓа М.Цаца-Николовска,
г-дин J. Borrego Borrego,
г-ѓа R. Jaeger,
г-дин M. Villiger, *суди*
и г-ѓа C. Westerdiek, *секретар на одделот*

На седница на 3 Ноември 2005 година и 9 мај 2007 година,

Ја донесе следнава пресуда, усвоена на 9 мај 2007 година:

ПОСТАПКА

1. Постапката е иницирана со жалба (број 13270/02) против Република Македонија, поднесена до Судот согласно член 34 од Конвенцијата за заштита на човековите права и основните слободи („Конвенцијата,“) од страна македонскиот државјанин, г-дин Ислам Дика („жалителот,“), на 29 септември 2001 година.
2. Жалителот беше застапуван од страна на г-дин Н. Мерџаноски, адвокат од Скопје. Владата на Република Македонија („Владата,“) беше застапувана од страна на Владиониот Агент, г-ѓа Радица Лазареска - Геровска.
3. Жалителот се жали дека по неговиот предмет не се постапувало во разумен рок согласно барањето содржано во членот 6 од Конвенцијата.
4. Со одлука од 3 ноември 2005 година, Судот ја прогласи жалбата за допуштена.
5. Жалителот и Владата доставија свои обсервации во однос на основаноста на жалбата.

ФАКТИ

I. Околности на случајот

6. Жалителот е роден во 1966 година и живее во с. Ливади, Струга, Република Македонија.
7. На 5 март 1993 година авион Фокер, со кои оперирала компанијата Палер („првотужениот,“) се урнал на аеродромот во Скопје при полетувањето. Жалителот е еден од неколкуте патници кои ја преживеале несреќата. Тој претрпел сериозни физички повреди.
8. Обидите за спогодба помеѓу жалителот, компанијата Палер, Fokker Aircraft B.V. („второтужениот,“), Aircraft Financing & Trading B.V. од Холандија и Lloyds од Лондон завршиле неуспешно.
9. На 17 февруари 1995 година жалителот поднел тужба до Основниот суд Скопје I Скопје за надомест на материјална и нематеријана штета претрпена како последица на несреќата: тој особено барал од судот да ги задолжи тужените да му ја надоместата штета настаната со губење на неговите лични предмети, медицинските трошоци, изгубената добивка, менталното страдање, како и да се обврзат на плаќање на доживотна пензија имајќи го предвид неговиот траен инвалидитет.
10. Првото рочиште било одржано на 27 октомври 1995 година и на истото присуствувале сите странки во постапката. Истото било одложено на барање на

жалителот со цел поднесување на дополнителни докази.

11. Рочиштето закажано за 8 декември 1995 година било одложено поради болест на жалителот.

12. На рочиштето одржано на 6 февруари 1996 година, судот им ги доставил на тужените доказите кои претходно биле доставени од страна на жалителот.

13. Следното рочиште, закажано за 26 март 1996 година било презакажано поради барање од страна на тужените, дополнително време за анализа на поднесоците на жалителот. Во меѓувреме, жалителот ги сменил своите полномошници во постапката. На рочиштето одржано на 14 мај 1996 година, судот го задолжил едниот од тужените да поднесе дополнителни докази.

14. На рочиштето одржано на 27 јуни 1996 година, судот наредил вештачење со цел утврдување на износот на изгубената добивка од страна на жалителот, имајќи предвид дека истиот имал работна дозвола во Швајцарија.

15. Рочиштата закажани за 21 ноември 1996 година и 11 февруари 1997 година биле одложени поради неуредна достава на поканите до странките во спорот.

16. На рочиштето одржано на 25 март 1997 година жалителот побарал одложување, со цел прецизирање на сопственото тужбено барање.

17. На рочиштето одржано на 9 мај 1997 година, еден од тужените побарал одложување со цел анализа на неодамнешните поднесоци на жалителот.

18. На 26 јуни 1997 година судот го одложил рочиштето: не постоеле докази дека вештото лице и еден од тужените се уредно поканети.

19. На 24 октомври 1997 година судот го сослушал вештото лице. Судот повторно побарал од жалителот да го прецизира своето тужбено барање во делот на износот кој го бара, и да обезбеди податоци за износот кој веќе го примил од првотужениот.

20. На 17 ноември 1997 година жалителот побарал од Министерството за правда да интервенира со цел забрзување на постапката.

21. На 24 јануари 1998 година жалителот, поднел поплака до претседателот на судот од причина што не била донесена судска одлука во врска со предметот и покрај тоа што биле прибрани сите релевантни докази и наоди и мислења од вешти лица. На 14 мај 1998 жалителот за своето незадоволство го известил и претседателот на Апелациониот суд во Скопје.

22. Рочиштата закажани за 18 декември 1997 година и 17 февруари 1998 година биле одложени поради немање докази дека првотужениот бил уредно поканет.

23. Рочиштето закажано за 21 април 1998 година било одложено на барање на странките во спорот, поради обидите за вонсудско решавање на истиот.

24. Рочиштето одржано на 22 мај 1998 година било одложено од причина што правниот застапник на првотужениот го откажал полномошното за негово понатамошно застапување во постапката.

25. Рочиштата закажани за 11 септември 1998 година, 19 ноември 1998 година и 16 февруари 1999 година биле повторно одложени поради немање докази дека првотужениот бил уредно поканет. Во записникот на судот е забележано дека повратницата има потпис но не и печат од првотужениот.

26. На 19 февруари 1999 година жалителот побарал ослободување од обврската за плаќање на судските трошоци.

27. Судот го откажал рочиштето закажано за 13 април од причина што жалителот не успеал да поднесе докази во прилог на барањето за ослободување од плаќањето на судските трошоци. Рочиштата закажани за 8 јуни и 7 декември 1999 година биле одложени поради неуредна достава на поканата на првотужениот.

28. На 8 ноември 1999 година жалителот побарал Основниот суд Скопје I Скопје да се прогласи за месно ненадлежен и да го отстапи предметот на Основниот суд во Струга. Тој образложил дека поради неговата лоша финансиска состојба неможе да ги поднесе патните торшоци од неговото место на живеење до Скопје со цел да присуствува на судските рочишта.

29. На 11 февруари 2000 година Основниот суд Скопје I Скопје, го отфрлил барањето на жалителот како ненавремено. Со одлука од 21 септември 2000 година

Апелациониот суд во Скопје ја одбил жалбата поднесена од страна на жалителот.

30. На 25 октомври 2000, Врховниот суд го одбил барањето на жалителот за отстапување на предметот на друг суд кој е стврано надлежен: причините дека постапката трае скоро пет години и дека тој има скромни средства за издржување, биле оценети како недоволни да го оправдаат таквото барање.

31. На 20 октомври 2000 жалителот поднел претставка до Републичкиот судски совет поради одоговлекивањето на постапката.

32. Рочиштето закажано за 22 декември 2000 година било одложено од причина што на истото не се јавила ниту една од странките во спорот.

33. На 17 април 2001 жалителот побарал посебна достава на поканата до првотужениот.

34. Судот во присуство на странките во спорот го одложил рочиштето закажано за 3 јули 2001 година, со цел да се испита правниот статус на првотужениот како и важноста на полномошното на неговиот правен застапник. Судот исто така презел активности да обезбеди информација во однос на тоа дали првотужениот е инсолвентен.

35. На 30 октомври 2001 година судот добил известување дека била отворена претходна постапка за утврдување на причини за отварање на стечајна постапка над првотужениот. Со оглед дека информацијата не стигнала во судот навремено, судот го одложил рочиштето за 8 ноември 2001. Судот одлучил да го повика стечајниот управител на првотужениот за следното рочиште.

36. Рочиштата закажани за 27 декември 2001 година, 14 март и 16 мај 2002 година биле одложени поради неуредна достава на судските покани на првотужениот или неговиот стечаен управник. Жалителот предложил поканите за првотужениот во иднина да се објавуваат на судската огласна табла.

37. На 4 јули 2002 година судот бил известен дека стечајната постапка над првотужениот е запрена. Судот го одложил рочиштето закажано за 10 септември 2002 година со цел проверка на полномошноста на полномошното на правниот застапник на првотужениот.

38. Судот потоа го одложил рочиштето закажано за 8 ноември 2002 година, од причина што првотужениот не бил урено поканет. На барање на жалителот, следното рочиште било закажано за 11 март 2003 година.

39. На 15 мај 2003 година судот делумно го усвоил тужбеното барање на жалителот и го задолжил првотужениот да му исплати правичен надомест за претрпената нематеријална и материјалната штета, од март до ноември 1993 година. Останатиот дел од тужбеното барање во однос на првотужениот било одбиено. Судот исто така го одбил и тужбеното барање спрема второтужениот поради немање на пасивна легитимација.

40. На 10 септември 2004 година Апелациониот суд во Скопје ја одбил жалбата поднесена од страна на жалителот и ја потврдил првостепената одлука.

41. На 19 април 2006 година, Врховниот суд ја одбил поднесената ревизија од страна на жалителот.

42. Жалителот во текот на постапката имал 6 различни полномошници.

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАШНО ЗАКОНОДАВСТВО

43. Членот 10 од Законот за парнична постапка предвидува дека судот е должен да настојува постапката да се спроведе без одложување и со што помалку трошоци и да ја оневозможи секоја злоупотреба на правата што на странките им припаѓаат во постапката.

ПРАВО

I. НАВОДНА ПОВРЕДА НА ЧЛЕНОТ 6 СТАВОТ 1 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

44. Жалителот се жали дека должината на постапката е во спротивност со барањето за „судење во разумен рок“, предвидено во членот 6 ставот 1 од Конвенцијата, кој гласи:

“Секој, при определување на неговите граѓанските права и обврски ....., има право на правично и јавно судење во разумен рок, пред независен и непристрасен трибунал.....”

а. Наводи на странките

45. Владата укажа дека периодот пред влегувањето во сила на Конвенцијата во однос на Република Македонија не треба да се земе во предвид. Владата исто така укажа на постоењето на извонредно сложени околности поврзани со постапувањето на судот по предметот, како на пр. испитувањето на правниот статус на првотужениот; фактот дека една од странките во спорот е странска компанија; фактот дека жалителот поднел многу доказен материјал; фактот дека тој не го прецизирал односно изменил благовремено своето тужбено барање; како и фактот дека било побарано вештачење од експерт за финансии. Парничната постапка се засновала на слободната диспозиција на странките во постапката, а судот бил ограничен со однесувањето на странките.

46. Што се однесува до однесувањето на домашните органи, Владата тврди дека судот кој постапувал по предметот, постапувал должно внимание, со оглед на фактот дека рочиштата биле закажувани без било какви одоговлекувања и пречки, со исклучок на летниот период.

47. Што се однесува до однесувањето на жалителот, Владата смета дека тој придонел за одоговлекување на постапката, имајќи предвид дека 10 од 34-те закажани рочишта биле одложени по негова вина. Во продолжение, Владата истакнува дека тој пропуштил благовремено да го прецизира износот на своето тужбено барање. Покрај тоа, Владата тврди дека барањето за одстапување на предметот на друг суд, поднесено од страна на жалителот значително допринело за одоговлекување на постапката, како и фактот дека тој сменил шест полномошници во текот на постапката.

48. Жалителот тврди дека не се работи за предмет од сложена природа и дека судот кој постапувал по предметот неоправдано ја одоговлекувал постапката. Тој посочи дека постапката била од изворедно големо значење за него: трајниот инвалидитет негативно се одразил на животниот стандард на неговото семејство. Нема период на одоговлекување кој се должат на неговото однесување: тој постапувал по судските наредби и ги доставувал доказите навремено, особено од причина што таквото однесување било во негов интерес. Тој истакнува дека е негово правото да ги избира своите законски застапници и дека нивното често менување не влијаело на должината на постапката. Тој не успеал да присуствува само на едно рочиште поради болест.

49. Во однос на однесувањето на домашните органи, тој укажа на фактот дека судот ажурно постапувал по предметот се до 26 јуни 1996 година, но дека во понатамошниот тек на постапката истата била неоправдано одоговлекувана. Тој исто така изрази сомнеж во однос на точноста на некој од судските запсници. Жалителот исто така посочи дека судовите му овозможиле на првотужениот да стане инсолвентен со одоговлекување на постапката.

б. Оценка на Судот

50. Судот утврди дека постапката започнала на 17 февруари 1995 година кога жалителот ја поднел тужбата пред првостепениот суд во Скопје.

51. Сепак, периодот кој е во надлежност на Судот започнува на 10 април 1997 година, со стапувањето во сила на Конвенцијата во однос на Република Македонија. (види *Костовска против Република Македонија*, бр. 44353/02, т. 34, 15 јуни 2006; *Думановски против Република Македонија* бр.13898/02, т.36, 8 декември 2005). При оценувањето на разумноста на траењето на постапката по моментот на ратификација на Конвенцијата, мора да се има предвид фазата во која била постапката на 10 април 1997 година (види, *Милошевиќ против Република Македонија*, бр.15056/02, т.21, 20 април 2006 година; *Strayanowski против Полска*, бр.28616/95, т.46, ECHR 1998-VIII; *Foti u др. против*

Италија, пресуда од 10 декември 1982, серија А бр.56, стр.18, т.53). Во врска со ова, Судот констатира дека во моментот на влегување во сила на Конвенцијата во Република Македонија, постапката траела 2 години, 1 месец и 24 дена во една инстанца.

52. Дури и под претпоставка дека може да се смета дека постапката зацвршила на 19 април 2006 година, во отсуство на докази за датумот на доставување на пресудата на Врховниот суд до жалителот, периодот кој е во надлежност на судот изнесува 9 години и 9 дена, период за кој предметот поминал три судски инстанции.

53. Судот потсетува дека разумноста на траењето на постапката треба да се оценува во светло на околностите на случајот, имајќи ги предвид следниве критериуми: сложеноста на случајот, однесувањето на жалителот и надлежните органи и засегнатиот интерес на жалителот во спорот (*види Frydlender v. France (GC), no. 30979/96, § 43, ECHR 2000- VII; Humen v. Poland (GC), br.26614/95, § 60 u Comingersoll S.A. v. Portugal (GC), no. 35382/97, ECHR 2000-IV; Philis v. Greece (no.2), пресуда од 27 јуни 1997, Извештаи за пресуди и одлуки 1997-IV, § 35*).

54. Судот утврди дека во случајот станува збор за предмет со определен степен на сложеност, но и дека тоа неможе само по себе да ја објасни должината на постапката.

55. Во врска со однесувањето на жалителот, Судот констатираше дека единствен период на одоговлекување за кој е тој виновен е периодот од една година во врска со неговото барање за трансфер на предметот од еден во друг суд (види став 28-30). Судот исто така утврди дека жалителот упатил до надлежниот суд и до неколку други надлежни институции барања за забрзување на постапката (види став 20,21 и 31)

56. Од друга страна, Судот смета дека постојат многу и тоа суштински одоговлекувања предизвикани од страна на надлежните органи. Пред влегувањето во сила на Конвенцијата во однос на Република Македонија, постапката веќе била во тек пред првостепениот суд нешто повеќе од 2 години. На првостепениот суд во Скопје му биле потребни уште шест години да донесе одлука во врска со тужбеното барање на жалителот. Дополнително, основната пречка во текот на постапката, во шест пригоди, била неможноста судот да го обезбеди присуството само на првотужениот (види став 18,22,25,27,36 и 38).

57. Судот потсетува дека секоја држава - договорна страна треба да го организира својот правен систем на начин што домашните судови можат да гарантираат секому право да добие конечна судска одлука во споровите кои се однесуваат на нивните граѓански права и обврски во разумен рок (*види Ризова против Република Македонија, бр.41228/02, § 48, 6 јули 2006 година*).

58. Дополнително, Судот би сакал да укаже дека и покрај тоа што Владата тврди дека парничната постапка во домашното право зависи од диспозицијата на странките во истата, таквиот принцип не го спречува судот да се грижи и обезбедува постапување во согласност со барањето за „судење во разумен рок“, од членот 6 на Конвенцијата. Во секој случај, членот 10 од Законот (види став 43 погоре), предвидува дека „судот е должен да настојува постапката да се спроведе без одложување,“ (*види, mutatis mutandis, Scopelli против Италија, пресуда од 23 ноември 1993 година, серија А бр.278, § 25*).

59. Покрај ова, Судот би сакал да потсети дека во предметите кои се однесуваат на надомест на штета од повреда потребно е да се постапува со посебно внимание (*види Роје против Хрватска, бр. 29159/03, § 26, 9 март 2006; Silva Pontes против Португалија, пресуда од 23 март 1994, серија А бр.286-А, стр.15, § 39*).

60. Имајќи ги предвид околностите на предметниот случај како и засегнатиот интерес на жалителот, Судот смета дека траењето на постапката е прекумерно и не го задоволува барањето за „судење во разумен рок“.

61. Соодветно, во случајот постои повреда на членот 6 ства 1 од Конвенцијата.

II. ПРИМЕНА НА ЧЛЕНОТ 41 ОД КОНВЕНЦИЈАТА

A. Штета

62. Членот 41 од Конвенцијата предвидува:

„Кога Судот ќе оцени дека постои повреда на Конвенцијата или на протоколите, и доколку внатрешното право на засегнатата Висока договорна страна овозможува само делумен надомест на штетата, тогаш доколку е тоа неопходно, Судот ќе му додели правична отштета на оштетениот.“

63. Без да го определи точниот износ на своето барање за надомест на материјлна штета, жалителот побара надомест на изгубената добивка во периодот од 1994 до 2005 година, со камата. Тој понатаму побара доживотна пензија поради наводно целосниот и траен инвалидитет. Тој исто така побара 950,00 (SFR) швајцарски франци за надомест на нематеријлната штета предизвикана како последица од претрпениот страв и стрес поради последиците од здобиените повреди.

64. Владата го оспори барањето на жалителот. Таа побара Судот да го одбие барањето на жалителот како повторување на барањата истакнати во постапката пред домашните судови. Како алтернатива, Владата побара Судот да го определи износот на надомест на штета што евентуално би го досудил врз основа на судската пракса и економската состојба во државата.

65. Судот констатира дека жалителот побарал надомест на материјална и нематеријална штета претрпена како последица на несреќата и дека притоа не побарал надомест на штета претрпена како последица на должината на постапката. Имајќи предвид дека непостои причинско последична врска помеѓу утврдената повреда на Конвенцијата и бараниот надомест на штета, Судот го одби ова барање.

B. Трошоци

66. Жалителот исто така побара 20% од износот кој како награда му следува на неговиот правен застапник за застапувањето пред домашните судови и пред Европскиот суд за човекови права. Тој упати на „договорот“, од 8 декември 2000 според кој жалителот се согласил да му исплати на својот правен застапник 20% од износот кој ќе го добие во постапката пред домашните судови или пред овој Суд, имајќи предвид дека од него не било барано да плати никаков надомест во текот на постапките. Во останатиот дел жалителот ја препушти одлуката на оценката на Судот.

67. Владата го спори барањето на жалителот.

68. Согласно судската пракса на Судот, трошоците може да се надоместат само во случај доколку навистина се направени и биле неопходни и разумни во својт износ (види, Костовска против Република Македонија, погорецитирана, § 62; Arvelakis против Грција, бр.41354/98, §34, 12 април 2001; Nikolova против Бугарија (GC), бр.31195/96, §79, ECHR 1999). Исто така во случај „условните договори за награда“, како во овој предмет, доколку може да се извршат од правен аспект и доколку износот треба да биде исплатен од страна на жалителот, Судот мора, како и секогаш да процени дали истиот е разумен (види, Young против Обединетото Кралство, бр.60682/00, §53, 16 јануари 2007). Судот утврди дека жалителот не обезбедил никаков докажен материјал во прилог на барањето за надомест на трошоците направени во домашната постапка, поради што го одбива ова барање. Од друга страна, Судот смета дека е разумно, имајќи ги предвид споменатите критериуми, а особено обемот на работа на правниот застапник за сметка на жалителот,

да му досуди за постапката пред овој суд сума во износ од 600 EUR.

Б. Затезна камата

69. Судот смета дека е соодветно затезната камата да се засметува врз основа на најниската каматана стапка за позајмени средства на Европската централна банка, зголемена за 3%.

ОД ОВИЕ ПРИЧИНИ, СУДОТ ЕДНОГЛАСНО ОДЛУЧИ:

1. Дека е сторена повреда на членот 6 став 1 од Конвенцијата;
2. Дека

а) државата одговорна за повредата да му исплати на жалителот, во рок од три месеци од денот на правосилноста на пресудата во согласност со членот 44 став 2 од Конвенцијата, износ од 600 EUR надомест на трошоци, зголемен за износот на било кои издатоци кои притоа би можеле да се наплатат;

б) по протекот на гореспоменатиот период од 3 месеци до исплатата, треба да се исплати камата на горната сума во износ пресметан според каматаната стапка еднаква на најниската каматна стапка за изнајмени средства на Европската централна банка, зголемена за 3%;

в) го одбива останатиот дела од барањето на надомест на штета.

Изготвено во писмена форма на англиски јазик и објавено на 31 мај 2007 година, согласно членот 77 §§ 2 и 3 од Деловникот на Судот.

Claudia Westerdiek

Секретар

Peer Lorenzen

Претседател